

DELNINGSEKONOMI I NORDEN

STRATEGI OCH POLICYINITIATIV I DANMARK,
FINLAND OCH SVERIGE

MATS NYLUND

AGENDA

DELNINGSEKONOMI I NORDEN

STRATEGI OCH POLICYINITIATIV I DANMARK,
FINLAND OCH SVERIGE

MATS NYLUND

KOMMENTARER:

JUKKA VIITANEN & EDWARD BLOMSTEDT

INNEHÅLL

SKRIBENTER	7
FÖRORD	9
INLEDNING	13
EN VÄXANDE EKONOMISK VERKSAMHET	15
DRÖMMEN OM SAMHÖRIGHET OCH EKOLOGISK JÄMVIKT	20
PLATTFORMSEKONOMI OCH GIG ECONOMY	28
NORDISKA POLICYINITIATIV I JÄMFÖRELSE	31
DISKUSSION OCH ÅTGÄRDSFÖRSLAG	37
<i>De tio förslagen</i>	39
REFERENSER	41
POLICYDOKUMENTEN	43
JUKKA VIITANEN: DELNINGSEKONOMI KÄRNAN I NY HANDEL	44
EDWARD BLOMSTEDT: "DET HANDLAR OM ATT VINNA ELLER FÖRSVINNA"	47
<i>Delningsekonomi + robotisering = ett nytt affärsliv</i>	47
<i>En titt in i framtiden</i>	48
<i>Från Combi Works till AirFaas</i>	49
<i>The wake-up call</i>	50

Tankesmedjan Agenda 2019
ISBN 978-952-7273-08-1 (inb)
ISBN 978-952-7273-09-8 (PDF)
Illustrationer: Sebastian Dahlström
Översättning: Pauhu Oy

SKRIBENTER

MATS NYLUND (f. 1968) är docent och överlärare i mediekultur vid Yrkeshögskolan Arcada. Han har sedan 2012 varit ledare för den engelskspråkiga masterutbildningen Media Management. Mats Nylund började sin forskarbana 1995, och har de senaste åren forskat i delningsekonomi och blockkedjeteknik samt hur dessa påverkar media och sambälle. Han är en av författarna till boken Jakamistalous. Mats Nylund har rådgivit bl.a. riksdagen och Tidningsutgivarnas internationella förbund Wan-Ifra.

JUKKA VIITANEN är internationellt erfaren och erkänd utvecklare och initiativtagare av regionala innovationssystem och plattformar. Han har medverkat vid bedömning och utveckling av bland annat verksamheter inom internationella innovationssystem, campusområden, informations- och teknologiparker, tekniköverföringsprogram och plattformar för tillväxtföretag.

Som kunder och samarbetspartners har Viitanen under de senaste tio åren haft ledningsgrupper från såväl privata som offentliga sektorn från mer än 20 olika länder, främst från Europa och Asien. I Finland har han bidragit till att utarbeta lösningar för olika utmaningar i landets sex största städer, Tekes, ministerier, byggföretag och tillväxtföretag. I huvudsak har teman varit kopplade till plattformsekonomi, att förbinda innovationsplattformar med stadsstrukturer och att förstärka företags verksamhetsförutsättningar som innovations ekosystemens nyckelaktörer. Viitanen är en aktiv företagare, sakkunnig och partner i globala innovationsnätverk.

EDWARD BLOMSTEDT är skaparen av AirFaas, ett unikt ekosystem för B2B, ett Airbnb för fabriker.

AirFaas är ett ekosystem som kombinerar flera automatiserade plattformar för RFQ, inköp och försäljningstransaktioner, kvalitet, logistik, finansiering och försäkring. Fabriker som är anslutna behöver inte investera i dyra data-system, administration är inbyggt i systemet. Genom AirFaas Finance Loop kan beställningar finansieras i förväg så fabrikerna slipper att finansiera kundernas beställningar.

AirFaas kan också hitta nya kunder till fabrikerna, ungefär som Airbnb men för fabriker. Kunden laddar upp specifikationerna online, så hittar systemet en fabrik någonstans i världen och föreslår samtidigt logistik, administration och finansiering.

FÖRORD

Sharing is caring

100 MILJONER EURO. Det var värdet på delningsekonomin i Finland år 2016 enligt en rapport som konsultbolaget PwC gjort för Arbets- och näringsministeriet. Kanske inte så häpnadsväckande? Men den beräknade tillväxtpotentialen får en att haja till. På bara några år tror PwC att värdet tiofaldigas och uppgår till 1,3 miljarder euro år 2020.

Tankesmedjan Agendas ambition med denna rapport är att belysa fenomenet delningsekonomi och sätta fingret på några ömma punkter och flaskhalsar, som det skulle vara värt att åtgärda. Rapportens skribent, Mats Nylund, kommer med tio åtgärdsförslag. Tanken är att ge vägkost åt påverkare och beslutsfattare. Det delningsekonomiska taget rullar allt snabbare, och det finns skäl att kliva på och anpassa sig till den förändrade marknaden.

I Finland är vi inte ensamma om att fundera på vad den växande delningsekonomin kommer att föra med sig för förändringar. De övriga nordiska länderna utgör ofta en bra referensram och också i denna rapport sneglar vi västerut i jakten på lösningsmodeller. Både i Sverige och Danmark har man gjort utredningar om hur man skall förhålla sig till delningsekonomin, och de erfarenheterna delar vi med oss av i rapporten.

Har du åkt Uber eller bokat boende via Airbnb? Då har du varit delaktig i delningsekonomin. Att delningsekonomin kommer att växa i Norden är föga förvånande: Graden av tillit och mellanmänniskt förtroende är nämligen högt i Norden och skapar en god grund för

delningsekonomiska tjänster. Få av dem som äger en extra lägenhet skulle låta den stå tom. Men är du villig att hyra ut din bil under de åtta timmar som du är på jobbet?

Och vad gäller en livskraftig glesbygd ska delningsekonomin snarare ses som en möjlighet än som något som inte berör. I grund och botten handlar delningsekonomi om att på ett ändamålsenligt sätt använda underutnyttjade resurser. Men samtidigt kommer den växande delningsekonomin att förändra spelreglerna på många olika businessområden och på arbetsmarknaden.

Två sakkunniga inom branschen, Jukka Viitanen, Resolute HQ och Edward Blomstedt, AirFaas bidrar med kommentarer till rapporten. Och för att citera Blomstedt: ”Det handlar om att vinna eller försvinna.” Med de krassa valmöjligheterna är det lätt att inse att det finns skäl att fundera på vad delningsekonomin kommer att föra med sig för Finland.

Helsingfors 30.1.2019

TED URHO

Verksambetsledare, Tankesmedjan Agenda

INLEDNING

”VÄLKOMMEN TILL ÅR 2030. Välkommen till vår stad. Jag äger inget. Jag äger ingen bil. Jag äger inget hus. Jag äger varken saker eller kläder. Shopping? Jag har glömt vad det är.” Så skrev den danska parlamentsledamoten Ida Auken för ett par år sedan i en framtidsvision.

Delningsekonomi har diskuterats på politisk nivå i de nordiska länderna sedan några år tillbaka. Under samma tidsperiod har Europeiska unionen varit en synlig förespråkare för denna nya digitala ekonomi. Enligt Europeisk agenda för delningsekonomi, som Europeiska kommissionen kom ut med 2016, kan delningsekonomi leda till ökad sysselsättning och tillväxt för hela EU, om verksamheten uppmuntras och utvecklas på rätt sätt. Vice ordförande för kommissionen, Jyrki Katainen, har betonat möjligheter till innovation och nya intäkter. EU:s och politikernas uppgift är enligt Katainen att skapa regler som möjliggör nya tjänster, men samtidigt att skydda konsumenter, och se till att skatter och arbetsvillkor är rättvisa.

Den europeiska agendan för delningsekonomi uppmanar EU-länderna att se över sådana regler och bestämmelser som kan främja eller bromsa delningsekonomin utveckling. Hösten 2017 utgav man i Danmark, Finland och Sverige var för sig politiska riktlinjer för hur man kan utveckla delningsekonomi (se referenser). Syftet med denna rapport är att beskriva delningsekonomi, och att granska fenomenet från ett nordiskt policyperspektiv genom att studera och jämföra danska, finska och svenska policydokument. Hur ser de tre nordiska länderna på delningsekonomi och hurdana åtgärder föreslås av regering och myndigheter för att utveckla den? Vilka likheter och

skillnader mellan länderna kan man upptäcka? Hur ser man på de politiska och ekonomiska effekterna av delningsekonomin i de tre länderna? Vilka delar av samhället förändras genom delningsekonomin? Vad behöver göras? Vad kan man göra? Fokus ligger alltså på delningsekonomi, men rapporten granskar även närliggande begrepp så som plattformsekonomi och Gig Economy.

EN VÄXANDE EKONOMISK VERKSAMHET

DELNINGSEKONOMIN VÄXER SNABBT. Många känner redan till de stora globala aktörerna Uber och Airbnb. De delningsekonomiska affärsmodellerna bygger på att koppla samman utbud och efterfrågan i breda sociala nätverk med hjälp av digitala lösningar, appar och så kallade plattformar. Ett kännetecknande drag för delningsekonomin är att varor och tjänster ”delas” mellan privatpersoner som inte känner varandra sedan tidigare. Den ena parten kan tjäna extra pengar, den andra parten får tillgång till ett nytt, möjligtvis både billigare och mer spännande alternativ. Den tredje parten i transaktionen, plattformen, tar en avgift för att koppla samman dessa två.

Men går det att lita på främlingar? Det finns en stark koppling mellan delningsekonomi och graden av tillit mellan människor (Piippo och Surakka 2016; OECD 2017). I internationella mätningar av tillit har man upprepade gånger kommit fram till att graden av tillit och mellanmänskligt förtroende är mycket hög i de nordiska länderna. Därför ser möjligheterna att utveckla delningsekonomin i de nordiska länderna speciellt lovande ut.

Det har under de senaste åren skrivits ett antal rapporter i vilka man försöker beskriva delningsekonomin samt uppskatta dess storlek och tillväxt. Enligt en utredning som arbets- och näringsministeriet publicerade 2017 kan delningsekonomin under de närmaste åren växa mycket fort i Finland och globalt.

Konsultbolaget PwC beräknar att delningsekonomin växer så att den om ett årtionde omsätter 300 miljarder euro på global nivå. Beloppet låter stort. Å andra sidan har exempelvis Nordea i Sverige

bedömt att även om delningsekonomin växer, är den så liten att den förblir ointressant ur ett makroekonomiskt perspektiv. Nordea menar att även om PwC skulle få rätt i sin prognos, innebär det att delningsekonomin i Sverige år 2025 kan väntas omsätta 12 miljarder kronor, vilket är ungefär lika mycket som det svenska folket köper pizza för varje år.

Enligt en prognos av stiftelsen World Economic Forum växer delningsekonomin och normaliseras bland användarna så att den blir mainstream kring 2026. Ett uttryck för denna normalisering är att bilpooler, hyresbilar och samåkning blir vanligare än att äga och använda egen bil. Det finländska företaget Maas Global har kommit ut med en app med namnet Whim som kopplar samman kollektivtrafik, hyrescykel, hyresbil och taxi. Syftet är att erbjuda en tillgänglig och heltäckande transporttjänst som kan bli ett konkurrenskraftigt alternativ till privatbilen. Maas Global ska även utvidga till Singapore och Storbritannien.

PwC har även analyserat värdet på delningsekonomin i Finland. 2016 var värdet något över 100 miljoner euro, men på några år ska värdet tiofaldigas och uppgå till 1,3 miljarder år 2020. Bland annat den amerikanska inkvarteringstjänsten Airbnb har vuxit i snabbt takt i Helsingfors. Våren 2018 uppgick antalet bostäder till 2 316 i Helsingfors. I Danmark och Sverige, i vilka turistströmmarna är betydligt större, finns även ett avsevärt större antal bostäder på Airbnb. Enligt SVT finns det 20 000 bostäder till uthyrning i hela Sverige. Enligt webbplatsen Inside Airbnb finns det lika många bostäder i Köpenhamn som i hela Sverige, och alltså nästan tio gånger så mycket som i Helsingfors.

Trafik och boende är sålunda två viktiga sektorer inom delnings-

ekonomin. Andra viktiga sektorer är tjänster (att utföra mikrojobb via internet), pengar (bl.a. gräsrotsfinansiering), begagnade varor, lokaler och utbildning. Handel av energi mellan privatpersoner och handel med personlig data beräknas bli viktiga sektorer i en nära framtid. Framtidens delningsekonomi antas underlättas och effektiveras av lösningar som bygger på så kallad blockkedjeteknik (Honkanen 2017). Syftet är att bygga system i vilka folk kan utbyta varor, tjänster och pengar på ett säkert sätt, utan att behöva betala en relativt stor avgift till mellanhänder som Uber och Airbnb.

Collaborative Economy Honeycomb Version 3.0

The Collaborative Economy enables people to get what they need from each other. Similarly, in nature, honeycombs are resilient structures that enable access, sharing, and growth of resources among a common group.

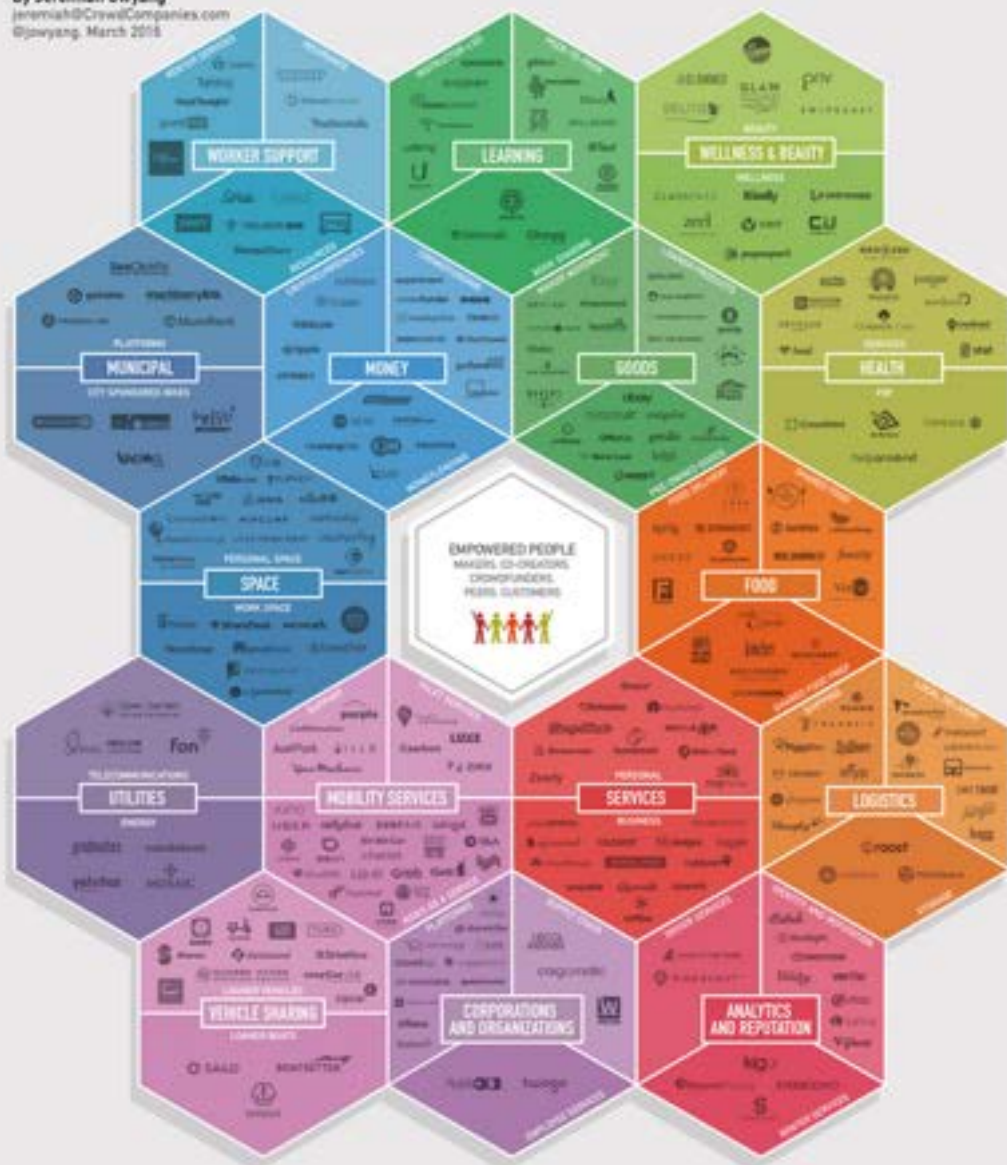
In the original Honeycomb 1.0, six distinct categories of startups were represented by the inner track of hexes. After a short period of time, Honeycomb 2.0 expanded to include six additional categories, placed on the outer perimeter.

In the new Honeycomb 3.0, four hexes are added on the corners of the graphic for a total of sixteen: Beauty, Analytics & Reputation, Worker Support, and the large Transportation hex is split into two distinct hexes.

By Jeremiah Dwyang

jeremiah@crowdcompanies.com

@jdwyang March 2015

With special thanks to:

Carla Gordon, Ward Dowd, John Cook, Steve Carter, Shelby Clark, Lisa Sanchez, Julie George, Neal Berenski, Greg Helgeson, Bill Johnson, Karen Woodhunting, Alan Lerner, Gregory Lapinski, Angus Nelson, Andrew Pappas, Steven Phillips, Auggie Phipps, April Rimmer, Jeff Robinson, Reshawn Samuel, James Sandford, John Sheridan, Amir Somborogovic, Brian Soto, Julia Yule, Mike Ryan, Jonathan Wolfram, and Tracy Collins.

Design by Nathan Nivens www.nathanivens.com Creative Commons license: [CC BY 4.0](http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Collaborative Economy Honeycomb är en grafisk framställning som tagits fram av Jeremiah Owyang. Den framställer delningsekonomin (eller den kollaborativa ekonomin) som en vaxkaka med 16 olika sektorer inklusive delsektorer och företag (Figur 1). Förutom trafik, lokaler, tjänster, pengar och andrahandshandel lyfter den även fram sektorer som mat, verktyg, hälsa, lärande och till och med analytik. I centrum av bilden finns det allra viktigaste, människorna. Owyang talar om empowered people och menar att man inte längre kan tala om endast kunder, utan man måste beakta ett spektrum av nya och betydligt aktivare konsumentroller, så som skapare (makers), medskapare (co-creators), gräsrotsfinansiärer (crowdfunders) och jämlikar (peers).

DRÖMMEN OM SAMHÖRIGHET OCH EKOLOGISK JÄMVIKT

PÅ MÅNGA SÄTT är delningsekonomi fortfarande ett oklart och till och med kontroversiellt begrepp. Ordet används på olika sätt, och att hitta en entydig definition alla har enats om går inte. Som begrepp har delningsekonomi en tydlig attraktionskraft, men åsikterna om den går isär. Många ser den som ett fascinerande fenomen och menar att begreppet fyller en klar funktion i debatten kring den digitala ekonomin. Andra tycker att ordet är missvisande, och att det inget har att göra med att dela. Å andra sidan har många påpekat att delningsekonomi i sig inte är ett nytt fenomen.

Den nordiska allemansrätten är ett bra exempel på en för Norden rätt så specifik form av vad som kan kallas traditionell delningsekonomi. Allemansrätten är en rätt för alla människor att färdas över privat mark i naturen, att tillfälligt uppehålla sig där och till exempel plocka bär, svamp och vissa andra växter. På senare år har allemansrätten skrivits in i lagen i Sverige och Norge.

Delningsekonomi är en översättning av engelskans *sharing economy*. I svenskan är ordet delningsekonomi förhållandevis nytt. Det introducerades i Svenska språkrådets nyordlista 2015.

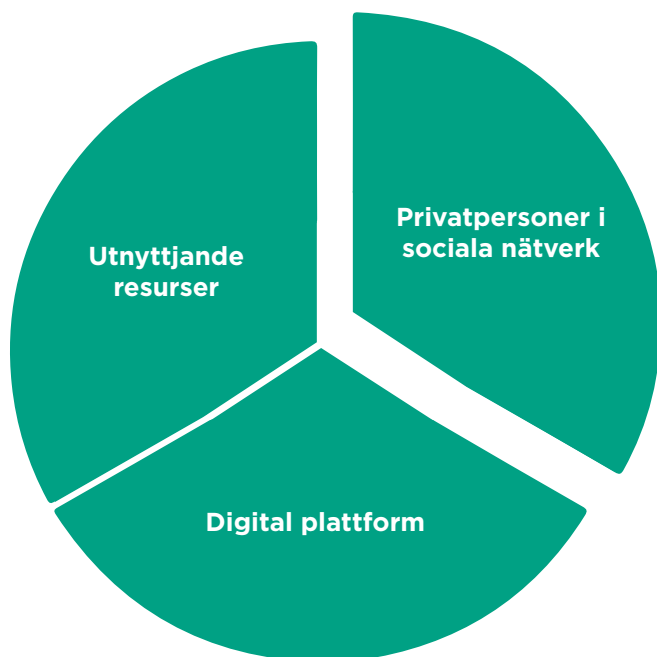
Många tidiga undersökningar av fenomenet hänvisar till den amerikanske rättsvetaren Yochai Benkler. I en artikel med titeln *Sharing Nicely*, som utgavs 2006, menar Benkler att delandet länge varit en underskattad form av ekonomisk verksamhet som fått ett lyft tack vare de möjligheter internet öppnat. En annan tidig referens är Lawrence Lessig (2006) som behandlar delningsekonomi i anslutning till framväxten av sociala medier. Lessig påpekar att delandet skapar

sociala nätverk, så kallade communities. Han betonade också i ett tidigt skede att det som användarna frivilligt lägger ut på nätet har ett ekonomiskt värde.

Delandet har alltså ett ekonomiskt värde, men å andra sidan handlar ekonomi inte alltid om pengar. I stället kan delningsekonomi också ses som en kritik mot en onödigt snäv uppfattning av ekonomi som exkluderar allt som ligger utanför penningekonomin. Man har framhållit att en öppning till en bredare syn på vår ekonomi möjligtvis är delningsekonomin viktigaste bidrag (Venäläinen och Tuomo Alhojärvi 2017).

Diskussionen kring delningsekonomi började alltså med sociala medier. Numera talar man mindre om utbyte av information och mera om utbyte av ”resurser”, varor och tjänster. Enligt denna uppfattning kan delningsekonomi definieras som den “del av ekonomin där privatpersoner ger varandra tillgång till underutnyttjade resurser, egendom såväl som tjänster, mot eller utan betalning. Detta kan ske med hjälp av digitala plattformar eller via analoga fora. Gemensamt är dock att resurserna ska kunna delas med användare bortom den egna bekantskapskretsen”. (SOU 2017, 64).

De tre centrala byggstenarna i delningsekonomin är alltså tanken att det finns underutnyttjade resurser som privatpersoner kan dela i sociala nätverk med hjälp av matchande digitala plattformar (Figur 2)

Det finns alltså en social, ekologisk och ekonomisk grundidé om resurseffektivitet. Delandet kan ske utan betalning – man kan t.ex. skänka, få, byta eller låna saker – men oftare sker det mot betalning. Då kan det handla om att hyra, eller köpa/sälja begagnade föremål.

Målet med att dela varor och tjänster kan vara antingen ekonomiska eller ideella. Det ekonomiska målet har att göra med billigare priser. De ideella målen kan handla om att uppmuntra folk till grannhjälp och digitala gemenskaper och på det viset öka social samhörighet.

Att dra klara och entydiga gränser för delningsekonomi har alltså visat sig vara svårt. Den exakta definitionen och gränserna för delningsekonomi är därmed föremål för en fortgående debatt. Debatten

har att göra med åtminstone följande frågor:

- Varför tala om delning när man köper, säljer och hyr (ut)?
- Man kan dela en kaka, men kan man verkligen dela tjänster?
- Ingår andrahandshandel i begreppet delningsekonomi?
- Vilken roll har företagen och den offentliga sektorn inom delningsekonomi?
- Vad är den exakta betydelsen av ordet plattform?

Den första frågan har att göra med själva relevansen av begreppet delningsekonomi. Är det överhuvudtaget meningsfullt att introducera ett nytt begrepp när verksamheten i så stor utsträckning handlar om traditionellt ekonomiskt utbyte som t.ex. att hyra/hyra ut. Om man svarar nej på den frågan blir hela begreppet delningsekonomi överflödigt.

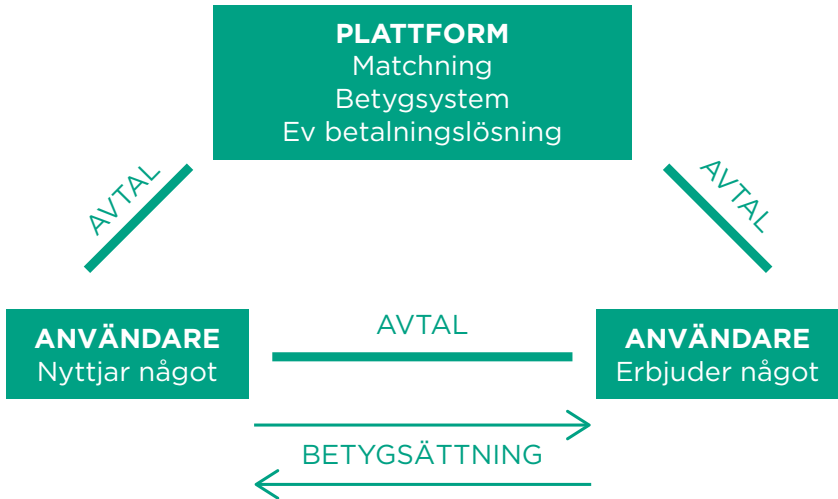
Det finns forskare som anser att delningsekonomi är ett bra begrepp för att beskriva delning av varor. Däremot är det oändamålsenligt att tala om delning av tjänster, helt enkelt för att man inte kan dela tjänster på samma sätt som man kan dela varor. Det är lätt att dela en kaka i två lika stora bitar, men man kan inte dela tjänster på samma konkreta sätt.

Hur är det då med andrahandshandel, när folk köper och säljer begagnade saker över nätet? Också här finns det motsatta åsikter. Sålunda har vi en situation där många ser andrahandshandel som en del av delningsekonomi, medan andra menar att delningsekonomi

egentligen handlar om att privatpersoner ger varandra tillfällig tillgång till sina underutnyttjade resurser, att det med andra ord i regel inte innefattar en ägarövergång (SOU 2017, 61). Argumentet för den senare uppfattningen är att köpande och säljande utgör traditionella ekonomiska transaktioner och att det är oändamålsenligt att tala om delning i samband med en ägarövergång.

Handlar delningsekonomi alltid om transaktioner mellan privatpersoner? Vilken roll har företag och den offentliga sektorn? Vad är en plattform?

På ideologisk nivå är föreställningen om utbyte mellan privatpersoner (på engelska peers – likar, dvs. jämlika individer) en av de mest grundläggande tankarna inom delningsekonomi. I praktiken sker detta utbyte emellertid ofta med hjälp av plattformar som upprätthålls och ägs av företag. Det kan också vara så att de som erbjuder egen- dom, tjänster och plattformar är (mikro-) företag. Figur 3 beskriver delningsekonomiska transaktioner och de tre centrala partsrelationerna i delningsekonomi: (1) användare som erbjuder tjänster, (2) användare som nyttjar tjänster och (3) plattformen som matchar utbud och efterfrågan på dessa tjänster (SOU 2017, 65). Plattformen erbjuder ofta även betygssystem och betalningslösning, så att användarna kan betygssätta tjänsterna och betala för dem.

Förespråkare för delningsekonomin har hävdad att vi genom att dela kan minska på betydelsen av ägandet och därmed skapa ett jämlikare och rättvisare samhälle. Access over Ownership – tillgång är viktigare än ägande – är ett slagord som ofta används. Det är dock fel att hävda att ägandet skulle förlora sin betydelse. Det är alltid någon som äger varorna som används i transaktionerna. En viktig fråga är också vem som äger plattformarna, och därmed gynnas av och kontrollerar villkoren för verksamheten. På senare tid har man allt mer lyft fram frågan om vem som har rätt att kontrollera data, den information och de digitala spår som uppstår vid all digital verksamhet. I dag är det typiskt sett plattformarna (företagen) som äger datan, trots att det är användarna som producerar den.

Det finns alltså många dimensioner inom delningsekonomi som man inte har enats om. Det är uppenbart att det delvis handlar om en akademisk debatt, men definitioner har också politiska och framför allt juridiska konsekvenser. Å andra sidan kan man säga att det går

att resonera och fatta beslut kring delningsekonomi trots begreppets porösa karaktär.

Tabell 1 är en bred sammanställning av olika former av delningsekonomiska aktiviteter i Finland. Tabellen ger exempel på nya tjänster och gör skillnad mellan sju verksamhetskategorier: (1) globala aktörer, (2) andrahandshandel över nätet (3) övriga kommersiella plattformar, (4) ideella plattformar, (5) grupper i sociala medier, (6) offentliga sektorns (kommun och stat) initiativ, samt också ett antal (7) gränsfall som inte definieras som delningsekonomisk verksamhet, men relaterar på ett eller annat sätt till delningsekonomin.

Globala aktörer	Uber, Airbnb, Blablacar, Couchsurfing, Sharetribe
Andrahandshandel	Tori.fi, Huuto.net, Nettiauto, Zadaa, eBay
Kommersiella plattformar	PiggyBaggy, Jakokulma, City Car Club, Helsinki Bed and Breakfast, Green Riders, Shareit Blox Car, Skipper, Moppi.com, Work Pilots, Fellow Finance, Mesenaatti, Vaatepuu, Lunchie, Friday Flats, Fimecc, Ratti.fi
Ideella plattformar	Nappi Naapuri, Stadin aikapankki, Städdagen, Restaurangdagen, Bastudagen, Middag under Helsingfors himmel, kimppakyyti.fi, Selaamo, Omenasieppari
Grupper i sociala medier	Exemplevis i Facebook finns grupper för delning av mat (Kallion safkat kiertoon), återvinning och andrahandshandel på local nivå (Haaga kierrättää, Töölö kierrättää), samåkning (t.ex. kimppakyyti Helsinki-Vaasa-Helsinki) delning av arbetsrum (Hoffice)
Offentliga sektorn	Lånecyklar, Varaamo (offentliga lokaler öppna för allmänheten), gemensam odling, utlåtande.fi, medborgarinitiativ.fi, bibliotek (lånar även verktyg, sportutrustning, symaskiner och musikinstrument), återanvändningscentraler, öppen data (t.ex. Helsinki Region Infoshare), kollaborativ planering och budget, allemansrätten
Gränsfall	REKO-ringar, Nearhood, Split Finland, Wolt, Whim, Ukko.fi

PLATTFORMSEKONOMI OCH GIG ECONOMY

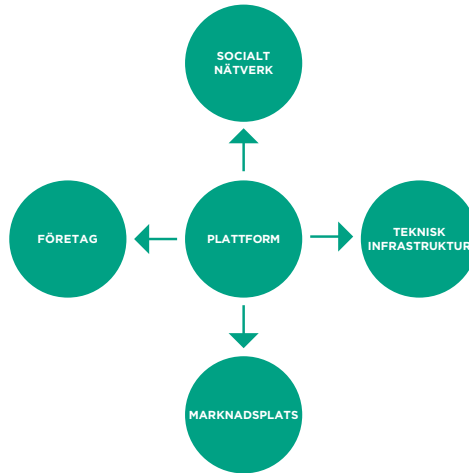
DEN BEGREPPSLIGA OKLARHETEN och obestämbarenheten har haft som följd att man i debatten använder många andra närliggande och överlappande (svenska och engelska) begrepp. I Finland talar man mycket om plattformsekonomi och cirkulärekonomi.

Som det har kommit fram finns det en nära koppling mellan å ena sidan delningsekonomi och å andra sidan digitala plattformar. En digital plattform är en app eller annan onlinebaserad tjänst som kopplar samman utbud och efterfrågan på varor och tjänster. Dessa tjänster är interaktiva så att folk kan använda dem för att å ena sidan erbjuda tjänster (producenter) och å andra sidan för att hitta folk som vill utföra tjänster för en (konsumenter). Tack vare smarttelefonerna har vi allt oftare tillgång till apparna och tjänsterna dygnet runt. Många anser att delning i sig inte är något nytt fenomen, men det är tack vare den tekniska utvecklingen som delandet nu har spridit sig bortom den egna bekantskapskretsen.

Delningsekonomi och plattformsekonomi är sålunda delvis överlappande begrepp. Skillnaden är att plattformsekonomi betonar den tekniska lösningen och infrastrukturen, medan delningsekonomi lägger större vikt på möjligheten till samhörighet och gemenskap. Ordet plattform kan även syfta på företaget som äger plattformen. Digitala plattformar har blivit internetekonomins viktigaste aktörer. Ett tydligt tecken på detta är att fyra av världens fem starkaste varumärken är digitala plattformar: Apple, Microsoft, Google och Facebook. Marknaden domineras av USA och i en mindre grad av Kina.

Även inom delningsekonomi finns en uppenbar risk att ett fåtal

plattformar får alltför mycket makt. I en situation där makt och resurser koncentreras till ett fåtal är det givetvis meningslöst att tala om delande. Figur 4 åskådliggör fyra olika dimensioner av plattformar: teknisk infrastruktur, marknadsplats, socialt nätverk och företag.

Inom forskningen talar även man mycket om Gig Economy. Termen syftar på de tjänster och mikrojobb som förmedlas via plattformar. Det klassiska exemplet är amerikanska TaskRabbit, som köptes upp av IKEA. De som erbjuder tjänster via dessa plattformar kan vara näringsidkare, mikroföretagare, eller privatpersoner som tar tillfälliga uppdrag.

Gig Economy har nära anknytning till så kallade egenanställningar, frilansare eller andra former av extrajobb utan varken arbetsförhållande eller enskild firma. I dag finns 880 000 bolag i Sverige med färre än en anställd. Marknaden för egenanställning växer snabbt i

hela Norden. Egenanställning är vanligt inom bland annat journalistik, media- och kulturbranschen, IT och konsultverksamhet.

En viktig fråga gällande Gig Economy och egenanställning är arbetarnas rättigheter. Eftersom de som utför mikrojobben inte är anställda, har de inget lagstadgat anställningsskydd och medbestämmande. Dessutom ansvarar de själva för sin socialförsäkring, sjukförsäkring, ålderspension och semester. I Finland har bland annat fackcentralen FFC startat en diskussion om dessa utmaningar. FFC hävdar att jobb via webbplattformar kombinerar nackdelarna med att vara företagare och nackdelarna med att vara löntagare.

Delningsekonomi, plattformsekonomi och Gig Economy utgör delar av den nya digitala ekonomin. Som begrepp betonar de olika perspektiv och egenskaper. I debatten kring delningsekonomi förekommer ytterligare en rad andra närliggande begrepp med starkare eller svagare anknytning till delningsekonomi (se figur 5).

NORDISKA POLICYINITIATIV I JÄMFÖRELSE

ENLIGT EU KAN delningsekonomi leda till ökad sysselsättning och tillväxt, om verksamheten uppmuntras och utvecklas på ett ansvarsfullt sätt. EU talar om delningsekonomi i termer av innovation, nya tjänster och intäktsmöjligheter. Samtidigt betonas vikten av att skydda konsumenter och se till att skatter och arbetsvillkor är rättvisa. Hur ser man på delningsekonomi i Danmark, Finland och Sverige utifrån tre policydokument som utgavs under 2017? Hur bedömer man delningsekonomin effekter på samhället? Hurdana behov finns det beträffande delningsekonomi? Vilka konkreta policyåtgärder föreslås? Hur förhåller sig länderna till EU:s europeiska agenda för delningsekonomin?

Det danska dokumentet är ett strategidokument utgivet av Danmarks regering. Den innehåller 22 policy-initiativ som presenteras inom fyra områden. Det finska dokumentet är en utredning som sammanställts av en tjänstemannagrupp för delningsekonomi med representanter från olika ministerier. Syftet med utredningen är att identifiera utmaningar och utvecklingsbehov gällande lagstiftning och reglering. Utredningen utmynnar i sju policy-initiativ. Utgivare av rapporten är Arbets- och näringsministeriet. Det svenska dokumentet är skrivet av en särskild utredare som haft till uppdrag att göra en beskrivande kartläggning av olika modeller, analysera olika användares roller samt att resonera kring befintlig lagstiftning såväl nationellt som inom EU.

Policy-dokumenterna kan inledningsvis beskrivas med hjälp av tabell 2. Tabellen visar hur de olika dokumenten betonar och förhåller

sig till fem olika ämnen eller samhällsområden: (1) kunskapsbehov, (2) beskattning, (3) arbete, (4) tillit och (5) användartrygghet. Tabellen visar att samtliga rapporter betonar kunskapsbehov. De danska och finska dokumenten betonar därtill beskattning och arbete. Den svenska rapporten betonar utöver kunskapsbehov tillit och användarskydd.

Tema/Land	Danmark	Finland	Sverige
Kunskapsbehov	X	X	X
Beskattning	X	X	
Arbete	X	X	
Tillit			X
Användartrygghet			X

Samtliga dokument betonar alltså behovet av kunskap. Man kan se den starka betoningen av kunskap som ett tecken på att delningsekonomi fortfarande är ett nytt fenomen. Kunskap behövs för att användarna ska veta vad de ger sig in på, vad de har för rättigheter och skyldigheter (t.ex. angående beskattning), och för att myndigheterna ska kunna fatta de rätta besluten. I den svenska utredningen ses ökad kunskap dessutom som en trygghetsskapande åtgärd, för att delningsekonomin ska växa även utanför de mest nyfikna användarna.

Det krävs någon typ av tillkommande, trygghetsskapande åtgärder om delningsekonomin ska kunna växa genom att etablera sig även utanför kretsen av nyfikna, socialt intresserade och något

riskbenägna ”early adopters”, som i många fall också agerar utifrån andra överväganden än det stora flertalet. Vi har också funnit att det utanför denna grupp finns osäkerhet bland potentiella användare om vad en delningsekonomisk transaktion innebär. Mot den bakgrunden har utredningen identifierat ett behov av förstärkt information till användarna. (SOU 2017, 282, min kurs.)

Den svenska utredningen vill ge svenska konsumentverket uppdraget att informera om risker och möjligheter med delningsekonomiska transaktioner. Konsumentverket ska också ge individuell vägledning till användare gällande delningsekonomiska transaktioner. Den information som plattformarna erbjuder anses vara otillräcklig, och behovet av informationsstöd och individuell vägledning för användare kan därför vara ”minst lika stort som behovet av konsumentvägledning i mer traditionell mening.” (SOU 2017, 282)

Perspektivet i den svenska utredningen är sålunda användarna och deras trygghet. Den danska regeringsstrategin och den finska utredningen är mera inriktade på affärsmodeller och ekonomisk tillväxt. I den danska strategin ingår även åtgärder för att öka tillit, men det handlar mera om ”tilliten till affärsmodellerna”. I både Danmark och Finland föreslås som en inledande åtgärd en webbplats för att samla information om regler gällande delningsekonomi. En sådan plattform håller i Finland på att utvecklas av Arbets- och näringsministeriet. Den danska regeringen ska göra en insats på bred front med syftet att klargöra allt från konsumentskydd och arbetarnas socialskydd till beskattning och försäkring.

Den danska regeringen vill dessutom bidra till att skapa en marknad för delningsekonomiska försäkringsprodukter. Hur det exakt ska gå till är inte ännu klart, men syftet är i detta skede att inleda en dialog med försäkringsbranschen och delningsekonomiska plattformar.

Den finska utredningen påpekar att mikrojobbarna vanligtvis måste ansvara för sin egen socialförsäkring och de behöver kunskap om detta. Det ska därtill bli smidigare att röra sig mellan företagande, anställning och arbetslöshet så att alla sysselsättningsmöjligheter kan beaktas. Det ska också vara lättare att starta eget företag som bisyssla när man är utan jobb.

Den finska utredningen är den som starkast betonar de utmaningar delningsekonomin medför beskattningen. Enligt utredningen kan det råda oklarhet bland användarna (både de som erbjuder och de som köper tjänster) när man är skyldig att betala skatt och vem som ska göra det. En möjlighet som därför lyfts fram är att låta plattformen ta ansvar för att beskattningen går rätt till. Utredningen menar dock att det i praktiken kan vara svårt att ålägga plattformen ansvaret för beskattningen eftersom det ofta rör sig om internationella företag med kontor utanför landets gränser.

I den danska strategin ingår förslag på skatteavdrag vilka ska uppmuntra plattformarna att automatisera rapporteringen av skatteuppgifter. Som ett led i denna strategi ingick Danmark i maj 2018 som första land i världen ett avtal med Airbnb. Syftet är att skapa samverkan mellan Airbnb och danska skattemyndigheter så att Airbnb-relaterade intäkter automatiskt skickas till skattemyndigheterna. Det finns ett uppenbart behov för dylika lösningar även i Finland. I våras märkte de finska skattemyndigheterna att en tredjedel av de som hyr ut sin

lägenhet via Airbnb lämnar skatter obetalda.

Även den finska utredningen efterlyser konkreta åtgärder för att hindra och förebygga att delningsekonomin leder till ”grå ekonomi”, dvs. att man lämnar lagstadgade avgifter och skatter obetalda.

Sammanfattningsvis kan man säga att de tre granskade dokumenten tolkar delningsekonomi på ett likartat sätt. Perspektivet i de danska och finska utredningarna betonar visserligen mera delningsekonomiska affärsmodeller och möjligheter till ekonomisk tillväxt. På detta vis ligger dessa två länder även närmare den europeiska agendan för delningsekonomi. Till en viss skillnad från detta betonar den svenska utredningen användarna och användartrygghet.

Samtliga rapporter knyter an till de stora frågorna inom delningsekonomi: Hur förändras arbetslivet? Hur skapas tillit mellan människor? Hur skydda sina rättigheter i ekonomiska transaktioner? Hur beskatta den nya digitala ekonomin?

Gällande politisk strategi och politiska beslut har Danmark hunnit längst. Det rör sig om ett strategidokument utgivet av den danska regeringen som dessutom innehåller det största antalet policy-initiativ. De danska initiativen är dessutom relativt konkreta. I synnerhet initiativet att skapa en marknad för delningsekonomiska försäkringsprodukter och skatteavdragen för att uppmuntra plattformarna att automatisera skatterapporteringen kan betecknas som innovativa.

Å andra sidan kan man säga att ingen av utredningarna har hittat den magiska silverkulan som skulle lösa alla problem. Alla tre utredningar betonar delningsekonomin mångfacetterade karaktär och den snabba förändringen, vilket gör att det återstår många öppna frågor, både stora och små. Många av dem måste lösas från fall till fall.

Det som gör tillit och användartrygghet till så stora frågor är att exempelvis EU-lagstiftningen om konsumentskydd och saluföring inte gäller vid transaktioner mellan privatpersoner. Å andra sidan tyder en ny rapport från OECD (2017) på att graden av tillit i delningsekonomiska transaktioner inte är lägre än tilliten till organisationer överlag. I många fall litar man till och med mera på privatpersoner, och även på digitala plattformar, än på traditionella företag och myndigheter.

På motsvarande sätt faller en stor del av arbetslivet i delningsekonomin utanför arbetslagstiftningen, vilken i första hand reglerar anställningsförhållandet, dvs. rättsförhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare. I stället för relativt klart definierade roller å ena sidan som näringsidkare och konsument, och å andra sidan som näringsidkare och anställd får vi i delningsekonomin ett spektrum av glidande roller (SOU 2017, 72, se även Nylund och Immonen 2017).

DISKUSSION OCH ÅTGÄRDSFÖRSLAG

DET PÅGÅR MÅNGA spännande experiment kring delningsekonomin. I den danska strategin framkommer det att regeringen samarbetar med Aarhus som åtminstone 2017 fungerat som ett delningsekonomiskt urbant laboratorium. Aarhus har bland annat samlat information om delningsekonomisk övernattning i samarbete med Visit Aarhus, samägande av elbilar, delningsekonomi som ett sätt att öka sysselsättning samt delaktighet och delning av stadens egna resurser.

Delningsekonomi i dess nuvarande form är till stor del ett urbant fenomen. Städer som Seoul och Amsterdam har utropat sig till Sharing Cities. Ännu finns det ingen officiellt uttalad Sharing City i Norden, men åtminstone Göteborg har utforskat möjligheterna att bli en sådan Sharing City.

I Finland genomförde man ett försök där man betalade 2000 slumpmässigt utvalda personer 560 euro per månad som medborgarlön (eller basinkomst). Syftet var att pröva nya modeller för att utveckla socialtryggheten. Medborgarlön har i många sammanhang lyfts fram ett som ett möjligt sätt att skapa ett fungerande system för en delningsekonomi präglad av egenanställning, mikro- och frilansjobb.

En synnerligen viktig tanke för många som sysslat med delningsekonomin är miljöhänsyn. Möjligheten att konsumera på ett ekologiskt hållbart sätt har beskrivits som en av de viktigaste drivkrafterna för spridningen av delningsekonomi. Intuitivt framstår tanken att dela och samäga som väldigt ekologisk. Som helhet är det dock synnerligen svårt att bedöma miljökonsekvenserna av delningsekonomin. Forskning om effekterna av Airbnb visar exempelvis hur användningen

genererat ett ökat flygande, både av de som kan bo billigare och av de som får extrainkomster på boende de hyr ut (SOU 2017, 70; se även Skjelvik et. al 2017).

När Yochai Benkler och Lawrence Lessig skapade visioner och skrev om delningsekonomi i början av 2000-talet riktade de sig framför allt in på en ekonomi som kan fungera som ett alternativ eller komplement till penningekonomin. 10-15 år senare är det mycket som pekar på att den ideella dimensionen av delningsekonomi inte fått det lyft många hoppats på. I detta avseende kan man säga att det i många fall är en urvattnad form av delningsekonomi som vi idag diskuterar när vi talar om Airbnb och Uber.

I en bred framställning av delningsekonomi, och på EU-nivå, är det tveklöst så att den kommersiella dimensionen av delningsekonomi dominerar. Men det är ofta i mer småskaliga och lokala verksamheter som delningsekonomins grundtankar syns klarast. Som till exempel mikroföretaget Omenasiappari (sv. äppelsnapparen). Företaget tillverkar äppelsaft av hemträdgårdarnas överlopsäppel, dvs. äppel som i annat fall blir oplockade och ruttar på marken. Äpplena plockas av personer med nedsatt arbetsförmåga som anställs på deltid. Alla de som kämpar med för många äppelträd och oplockade äppel i sin trädgård kan gå med som äppeldonator.

Delningsekonomi är som framgått ett mångfacetterat fält. Att komma med allmängiltiga åtgärdsförslag är sålunda inte lätt, i synnerhet om man har högre ambitioner än att föreslå nya utredningar.

DE TIO FÖRSLAGEN

FÖLJANDE FÖRSLAG OCH tankar är mina egna, de baserar sig på min läsning av de tre nordiska utredningarna samt på min erfarenhet av att ha studerat det delningsekonomiska fältet i ett antal år.

1. Se på delningsekonomi i första hand som en möjlighet, inte ett hot. Delningsekonomi är fortfarande i sin linda, och mycket kommer att hända under de följande åren.
2. Samtliga organisationer, myndigheter och företag, borde fråga sig hur de kan gynnas av delningsekonomiska lösningar.
3. Studera vad som händer inom delningsekonomi. Det finns massor av exempel att lära sig av. Att prova och experimentera är ett bra sätt att gå framåt. Räds inte att ordet delningsekonomi debatteras och används på många olika sätt, utan fokusera på själva verksamheten.
4. Det bästa sättet att utveckla delningsekonomi är att jobba branschvist. Skapa möten mellan experter och aktiva inom delningsekonomi och sakkunniga inom respektive bransch.
5. Beskattningen är tveklöst en stor utmaning. Vi behöver en digital lösning som automatiskt skickar in den rätta informationen till skattemyndigheterna. Plattformarna ska uppmuntras att skapa lösningar som fungerar även beträffande beskattningen.

6. Det förändrade arbetslivet är likaså en stor fråga. Det behövs utbildning i företagande och kunskap om mikrojobbmarknaden. Samtidigt ska vi slå vakt om en trygg arbetsmiljö och arbetarskyddet även i fråga om mikrojobb.

7. Det är också synnerligen viktigt att uppmärksamma arbetsmarknadens nya dynamik. De som jobbar inom delningsekonomi kan alternera mellan jobb som frilansare, anställd, företagare och arbetsökande. Övergångarna från en roll till en annan måste vara så smidiga som möjligt.

8. En osäkrare arbetsmarknad ställer högre krav på individen. Inom utbildning borde man beakta detta genom att satsa på undervisning i livshantering. Man ska kunna finna trygghet i tillvaron även utan stabila anställningsförhållanden.

9. Aktiva inom delningsekonomi behöver vara mer kritiska (och självkritiska). Än så länge är delningsekonomin bara en liten del av makroekonomin. Under alla omständigheter ska man undvika "sharewashing", dvs att inbilla sig att allt blir bra om man kallar det delningsekonomi.

10. Delningsekonomi har än så länge diskuterats framför allt som ett urbant fenomen. Därför behöver diskussionen breddas så att den även innefattar glesbygd. Man behöver utreda hur delningsekonomin kan bidra till en livskraftig glesbygd. Denna utredning behöver även beakta olika former av traditionellt delande som existerar och har existerat på glesbygden.

REFERENSER

Auken, Ida (2016) Welcome to 2030. I own nothing, have no privacy, and life has never been better. World Economic Forum. <https://www.weforum.org/agenda/2016/11/shopping-i-can-t-really-remember-what-that-is/>

Benkler, Yochai (2006) Sharing Nicely: On Shareable Goods and the Emergence of Sharing as a Modality of Economic Production. I: Mandiberg, Michael (red.) The social media reader. New York University Press. <http://klangable.com/uploads/books/Mandiberg-the-SocialMediaReader-cc-by-sa-nc.pdf>

Henriksson, Linnéa (2012) Socialt kapital och tillit – trumf i Norden. Nordisk Administrativt Tidsskrift nr. 2/3/2012, 89:e årgång.

Honkanen, Petri (2017) Lohkoketjuteknologian lupaus. Helsingfors. Arcada Working Papers 1/2017.

Lessig, Lawrence (2006) REMIX: How Creativity Is Being Strangled by the Law. I: Mandiberg, Michael (red.) The social media reader. New York University Press. <http://klangable.com/uploads/books/Mandiberg-theSocialMediaReader-cc-by-sa-nc.pdf>

OECD (2017) Trust in peer platform markets: Consumer survey findings. OECD Digital Economy Papers. Tillgänglig: https://www.oecd-ilibrary.org/science-and-technology/trust-in-peer-platform-markets_1a893b58-en

Nylund, M. & Immonen, H. (2017) Pennit revittävä irti tiestä. I: Helander et al (eds) Kadonnutta työaikaä etstimässä. Helsinki: Into.

Skatteverket (2016) Delningsekonomi: Kartläggning och analys av delningsekonomin påverkan på skattesystemet. Rapport 131 129 651-16/113. Tillgänglig: <https://www.skatteverket.se/download/18.361dc->

8c15312eff6fd31f4b/1477898771480/Delningsekonomi+-+Skatteverk-
tes+slutrapport+161031.pdf

Skjelvik, John Magne, Erlandsen, Anne Maren & Haavardsholm, Oscar (2017) Environmental impacts and potential of the sharing economy. TemaNord 2017:55. Tillgänglig: <https://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:1145502/FULLTEXT01.pdf>

Surakka, Jukka & Piippo, Jukka (2016) General attitudes and subjective behavior in sharing economy. Arcada University of Applied Sciences. Arcada Working Papers 5/2016.

Venäläinen, Juhana och Alhojärvi, Tuomo (2017) Jakaminen laajentaa käsityksiä taloudesta. Helsingin Sanomat 25.10.

POLICYDOKUMENTEN

Danmark

Erhvervs- og Vækstministeriet (2017) Strategi for vækst gennem deleøkonomi. Tillgänglig: <https://www.regeringen.dk/publikationer-og-aftaletekster/strategi-for-vaekst-gennem-deleoekonomi/>

Finland

Arbets - och näringsministeriet (2017) Jakamistalouden säädösympäristö: Haasteet ja kehittämistarpeet (Regelverket kring delningsekonomi: Utmaningar och utvecklingsbehov). Arbets - och näringsministeriet publikationer 44/2017. Tillgänglig: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160356/TEMrap_44_2017_verkkojulkaisu.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Sverige

SOU (2017) Delningsekonomi: På användarnas villkor. Betänkande av Utredningen om användarna i delningsekonomin. Statens offentliga utredningar: SOU 2017:26. Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/495f62/contentassets/82aabf7f731c4e18aaee3b8dc3621063/delningsekonomi--pa-anvandarnas-villkor-sou-201726>

JUKKA VIITANEN:

DELNINGSEKONOMI KÄRNAN I NY HANDEL

I MATS NYLUNDS arbete finns speciellt mycket goda resonemang och ambitiösa definitioner för att beskriva en utmanande, ständigt föränderlig verklighet. Fint att han har antagit denna utmaning och därmed öppnat diskussionen, i syfte att hjälpa alla parter och intresserade att se delningsekonomin i sin kontext som ett växande fenomen som utmanar strukturerna i vår ekonomi.

Jag håller med Mats om att delningsekonomin är betydelsefull och skapar mervärde, samt att den är ett mycket välkommet tillskott för att beskriva begreppet ekonomisk aktivitet. Den har redan visat sin livskraft och förmåga att omdefiniera bytesekonomins lagbundenheter. Dess kraft bygger på nyckelfrågan om att ta i bruk underutnyttjade resurser helt eller åtminstone effektivare.

I första hand går delningsekonomin ut på att lösa incidensproblemet – med hjälp av delningsekonomi kan vi skapa mervärde även utanför ekonomiska dimensioner (förhindra slöseri med naturresurser och produktion av icke-nödvändiga varor, minska utsläpp, skydda klimatet osv.), särskilt inom FN:s målområden för hållbar utveckling. På så sätt har delningsekonomin som utgångspunkt att åstadkomma goda ting och är en samhälleligt och socialt önskvärd del av den nya ekonomin.

Det var uppfriskande att läsa om de nordiska ländernas likheter och olikheter i fråga om delningsekonomin. Danmarks och Finlands praktiska likheter och liknande lagstiftningsgrunder både i arbets- och skattelagstiftningen beskriver väl våra länders mål att skapa ordning

och spelregler mellan parter som själva genomför transaktioner. I Sverige betonas vikten av medborgarnas grundläggande rättigheter, tillförlitlighet och säkerhet, med vilka man kan minimera delningsekonomin eventuella biverkningar och risker på ett önskat sätt. I själva verket kompletterar dessa två perspektiv varandra väl och ett inbördes utbyte av de bästa praktiska erfarenheterna ger förmodligen goda fördelar till hela Norden.

Samtidigt bör man observera att delningsekonomi i sig är ett relativt nytt begrepp, att de som skriver om den ofta ger den en egen subjektiv betydelse i syfte att försöka betona just delningsekonomin ledande part i att styra framtidens ekonomi. Så här är det emellertid inte ändamålsenligt att agera, då man i ärlighetens namn bör diskutera delningsekonomi i dess kontext. Parallellt med begreppet delningsekonomi och diskussionen kring detta finns begrepp som beskriver återförsäljningsekonomi, serviceekonomi, dataekonomi, API-ekonomi och plattformsekonomi. Självt ser jag att delningsekonomi ”bara” ska ses som en del av ett större sammanhang och att man inte bör utvidga begreppet till att omfatta andra parallella delområden. I kommande översikter vore det kanske bra att specificera delningsekonomin roll ännu tydligare i detta större sammanhang.

På samma sätt vore det bra om vi talade om delningsekonomi endast då något faktiskt delas – allt annat får beskrivas på andra sätt. Till exempel vore sammanhanget tydligare ifall vi lämnar handelsplatser för använda varor utanför begreppet delningsekonomi. Samtidigt bör vi fundera på om delningsekonomin ska omfatta möten som sker på alla slags plattformar. Min åsikt är att exempelvis införskaffning av delade bilpooler ändå kanske inte motsvarar delandets essens (även om bilarna delas i slutändan). Däremot kan enskilt ägda underutnyttjade

bilar användas effektivare just genom de beskrivna delningsekonomiska mekanismerna. På samma sätt hör inte gräsrotsfinansiering inom ramen för delningsekonomin, även om utlåningen av finansiella medel sker mellan enskilda individer utanför den organiserade bank- och finanssektorn.

Jag undertecknar de frågor som författaren väljer att presentera som utgångspunkter för delningsekonomin fortsatta utveckling och rekommenderade åtgärder. De beskriver en stor mängd perspektiv och åtgärder för att främja utvecklingen av delningsekonomin och bildar en tillräckligt omfattande och mångfacetterad helhet av en delningsekonomi i harmonisk utveckling. Urvalet kan vara bra att komplettera med hänvisningar till data, digitalisering och programvarukompetensens centrala roll som delningsekonomin stöttepelare.

Data och digitalisering finns närvarande överallt. Därför lönar det sig att vid sidan om diskussioner kring delningsekonomi alltid att fundera på hela sammanhanget i fråga om digipooler, möjliggörande teknik och dataanknutet värdeskapande. Programvarukompetens är å sin sida en grundläggande beståndsdel som bestämmer hela delningsekonomin möjliga utveckling och framgång, en beståndsdel utan vilken nödvändiga plattformar inte är möjliga eller skapas av krafter utanför "familjen av delare". Utan digitalisering, ackumulerat datamaterial och kompetenta programmeringsgurun skulle delningsekonomin "löften" om effektivitet, skapande av mervärde och tillväxtpotential bli mycket anspråkslösa.

EDWARD BLOMSTEDT:

”DET HANDLAR OM ATT VINNA ELLER FÖRSVINNA”

VARTANNAT JOBB KOMMER att ha automatiserats inom 20 år, enligt en studie från Stiftelsen för Strategisk Forskning i Sverige. Här finns många affärsmöjligheter när man kombinerar robotisering med delningsekonomin.

World Economic Forum estimerar däremot att det uppstår upp till 133 miljoner nya arbetsplatser genom robotisering medan 75 miljoner samtidigt försvinner.

Bank of America gav våren 2017 ut en rapport som värderade delningsekonomin till cirka 250 miljarder dollar och den klassificerades som snabbt växande. Inte minst därför att B2B hittills varit i det närmaste oexploaterat.

Det är således klart att världen förändras och man kan antingen komma ur en förändringsvåg som segrare, eller inte överleva alls.

Disruptiv innovation handlar om nya innovationer som slår ut marknader – men som också skapar nya. Fenomenet har funnits i alla tider, men med ny teknik går det enormt mycket fortare.

DELNINGSEKONOMI + ROBOTISERING = ETT NYTT AFFÄRSLIV

NÄR NU DELNINGSEKONOMIN adderas till robotiseringen kommer det att få stora konsekvenser för affärslivet, men även för politiken.

Tillverkningen kommer att flyttas närmare de platser där efterfrågan finns, och bli mer småskalig, vilket troligen får stora konsekvenser

till exempel för den kinesiska industrin och följaktligen den kinesiska handelspolitiken. Vi kan också få se ännu mer aggressiva kinesiska uppköp av europeisk och amerikansk industri än tidigare, framförallt SME (Small and medium-sized enterprises).

Delningsekonomi och robotisering kommer troligen också att få stora konsekvenser för multinationella storbolag som tidigare hade viktiga skalfördelar. Den stora frågan är, vilka av dessa orkar anpassa sig till de nya förutsättningarna, och vilka kommer att försvinna?

EN TITT IN I FRAMTIDEN

SKA VI TITTA ännu längre in i framtiden kan man skymta en utveckling där konsumenten via online plattformar beställer direkt från den robotiserade fabriken. Trenden med personifierad konsumtion finns redan. I stället för att köpa CD-skivor gör vi egna låtlistor i Spotify, i stället för att köpa charterresor gör vi egna resor med hjälp av flygsajter och hotellsajter eller Airbnb.

Med avancerade digitala plattformar och robotiserad tillverkning är det inte omöjligt att man kan beställa sin kamera, symaskin, motorbåt eller PC helt och hållet enligt sina egna exakta önskemål när det gäller design, teknik, prestanda och extrautrustning. Man kan redan beställa egendesignade joggingskor från Nike.

Digitaliseringen ruskar om vårt samhälle. Delningsekonomin kapar mellanhänder på ett sätt som upplevs som skrämmande för många etablerade branscher, men som blir en fantastisk möjlighet för andra. Och utvecklingen sker i exponentiell takt. Därför är det viktigt att förstå, godkänna och möta de nya förutsättningar som detta

innebär för såväl samhälle, företag, arbetstagare som konsumenter.

De branscher som mest känner av konkurrensen är handel och transport där 35 procent av företagen anser att e-handeln är det största hotet. Detta enligt en undersökning från Swedbank. Även tillverkningsindustrin ser dystert på framtiden, drygt 25 procent känner av ökad konkurrens, framför allt från robotisering och automatisering.

Därför behöver digital transformation ligga högt på framförallt bolagsstyrelsernas men också på ledningsgruppernas agenda. Det betyder ett ökat fokus på att förändra både organisation, arbetsätt och tekniska förutsättningar. Men framför allt att ta vara på möjligheter att förbättra kundupplevelsen, effektivisera den befintliga affären och skapa nya affärer i en globaliserad och digitaliserad värld.

Detta gäller inte minst tillverkningsindustrin som har stora möjligheter att förvandla sin dysterhet till framtidstro.

FRÅN COMBI WORKS TILL AIRFAAS

DET HAR VI till exempel tagit oss an på Combi Works genom att under de senaste åren investera stort i att digitalisera vår verksamhet och öppna ett helt tillverknings ekosystem som bär namnet AirFaas (www.airfaas.com). Vår ursprungliga målsättning då vi började tänka på digitalisering var att effektivisera vår egen verksamhet och hitta besparingar i hur vi hanterar vår kärnverksamhet. Men då vi kom djupare in i funderingarna och forskade i vad som sker världen över, började vi inse att det inte alls gick att se enbart på en digital lösning på vår traditionella verksamhet. Vi tvingades inse att i vårt fall skulle det bli ett större paradigmskifte vad gäller industriella tillverkningskedjor.

Och vi satt precis i skarven på det skiftet.

Vi fick se oss i spegeln och begrunda orsakerna till vår existens och värdet vi skapar. Det var en längre process.

Men vi insåg att det som skett inom B2C (business to consumer) världen, i och med delningsekonomin inte alls var ett konsumentfenomen, utan det var del av en större trend där det digitala bredde ett hölje över den traditionella analoga verksamheten. Det automatiserade inte enbart manuella upprepande uppgifter utan det byggde broar och slätade ut tidigare oöverstigliga hinder. Slutresultatet är en värld där det visserligen finns hinder och säkerligen arbetsplatser för människor, men med nya uppgifter och mervärde skapas på nya sätt.

THE WAKE-UP CALL

VI FÖRSTOD ATT vi hade ett unikt kunnande som sammanförde tiotals år av industriell tillverkning, supply chain-tänkande och digitala system. Vi förstod att trots att vår traditionella affärsmodell ansågs modern, var den inte framtidssäker.

Vi förstod att vi måste skapa ett industriellt ekosystem som delvis digitalt utför allt det arbete som Combi Works redan gör, men som samtidigt kan utföra arbetsmoment som både den tillverkande fabriken samt den inköpande kunden gör. På så vis digitaliserar den bort en bro, medan den samtidigt eliminerar en del arbeten som gjorts i andra företag. Då skapar digitaliseringen ett mervärde på en nivå som inte tidigare kunnat förväntas, till ett pris som sjunker för varje användare som går med.

Ett ekosystem är dock endast så bra som dess användare. Det

måste uppnå en så kallad kritisk massa för att kunna fungera. Således blir affärslogiken en helt annan. Man måste eftersträva enorma volymer och minimera det gjorda arbetet. Och försäkra maximalt mervärde för användarna. Affärerna begränsas heller inte längre av nationella gränser. Ett ekosystem bör eftersträva global täckning. Det lokala tappar sin betydelse.

Samtidigt möjliggör det helt nya affärsmöjligheter även för Combi Works. Då bolaget tidigare sökt fabriker, byggt relationer, hanterat kontrakt, tillverkningsorder, kvalitetsgranskningar osv, blir det nu möjligt att långsamt övergå till att bli en tillverkningskonsult inom AirFaas.

På så vis har vi på Combi Works gjort en framtidsstrategi som bygger på ett ekosystem, som till en början kan kannibalisera på våra befintliga affärer, men som till slut kan ge oss en lönande och framtidssäker affärsmodell.

Företagen måste till slut inse att digitalisering, delningsekonomi och robotisering i allra högsta grad är en realitet, och att denna utveckling sker oberoende av om man som företag väljer att delta eller inte.

Till slut är det inget svårt val.

FRAM TILL ÅR 2020 beräknas värdet på delningsekonomin i Finland tiodubblas och uppgå till 1,3 miljarder. Det kommer att innebära förändrade förutsättningar för många företag men också på arbetsmarknaden. Vilka blir de politiska och ekonomiska effekterna av den växande delningsekonomin? Vilka delar av samhället förändras? Vad borde vi göra? Vad kan vi göra? Det är frågor tankesmedjan Agenda försöker ge svar på i denna rapport.

Rapporten finns även tillgänglig i elektronisk form på www.agenda.fi.